

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาในการทำวิจัย

เครื่องเงินเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะคนไทยในภาคเหนือของประเทศ เครื่องเงินเป็นเครื่องใช้หลายๆ ประเภทในชีวิตประจำวันของคนในภาคเหนือ นับตั้งแต่เครื่องใช้ในครัวเรือน พิธีกรรมและ เครื่องประดับต่าง ๆ เป็นต้น สามารถกล่าวได้ว่า เครื่องเงินของไทยโดยเฉพาะเครื่องเงินเชียงใหม่ นั้นถือว่าเป็นศิลปหัตถกรรมที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองเชียงใหม่มาเป็นเวลาช้านาน ถึงแม้ในปัจจุบันการผลิตเครื่องเงินของไทยจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ทางสังคม ในแง่ของการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งในอดีตไม่มีเครื่องใช้สอยหลากหลายให้เลือกได้เหมือนเช่นในปัจจุบัน

ปัจจุบันกล่าวได้ว่าการผลิตเครื่องเงินเพื่อการค้าและการส่งออกยังคงเป็นธุรกิจที่สามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้เป็นจำนวนไม่น้อย ดังจะเห็นได้จากตัวเลขอัตราการส่งออกเครื่องเงินของไทยในช่วงระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2547 โดยคิดเป็นมูลค่าเป็นจำนวนเงินถึง 121,423,616 บาท (สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมศุลกากร กระทรวงพาณิชย์)

ประเทศญี่ปุ่นที่ได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีการผลิตเครื่องเงินที่มีคุณภาพในระดับมาตรฐานมาเป็นเวลาช้านาน ชาวญี่ปุ่นใช้เครื่องเงินในชีวิตประจำวันจนทุกวันนี้ การผลิตเครื่องเงินของประเทศญี่ปุ่นได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

การศึกษาในเรื่องนี้จะนำไปสู่แนวทางในการศึกษาปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตเครื่องเงินเชียงใหม่ การศึกษาทิศทางในการพัฒนาในด้านการตลาด ซึ่งจะนำไปสู่โครงการ นำร่องเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในการผลิตเครื่องเงินระหว่างช่างชาวเชียงใหม่และช่างชาวญี่ปุ่น ในอนาคต พร้อมทั้งพัฒนาในด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ พัฒนาบุคลากรผู้ประกอบการธุรกิจเครื่องเงินให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้อุตสาหกรรมเครื่องเงินได้มีโอกาสเติบโตและขยายไปสู่ตลาดโลกได้

เหตุผลในเรื่องนี้เป็นผลมาจากวัสดุที่สำคัญและเป็นหลักในการทำเครื่องเงินคือ ยางรัก นั้นถ้ามีการกรองและใช้ไม่เป็นแล้วนับว่ามีลักษณะที่เป็นพิษภายใต้คุณสมบัติที่ดีของยางรัก ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้คนไทยไม่นิยมนำเครื่องเงินมาเป็นภาชนะในการใส่อาหารรับประทาน เปรียบเทียบกับการใช้เครื่องเงินของชาวญี่ปุ่น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งอาหารที่เป็นของเหลวและของร้อน นอกจากการนำมาเป็นเครื่องใช้ภายในบ้านเช่น ชันโตก พานดอกไม้ แจกัน เขียนหมาก และ หีบใส่เสื้อผ้า เป็นต้น

จากข้อจำกัดของเครื่องเงินไทยในด้านการนำมาใช้ที่ไม่หลากหลายเท่ากับเครื่องเงินญี่ปุ่น เพื่อเปรียบเทียบในด้านวิธีการทำ และวัสดุที่ใช้ในการทำระหว่างเครื่องเงินไทยกับญี่ปุ่น โดยการ นำเอาข้อเด่นและข้อด้อยระหว่างกันมาศึกษา อันจะนำมาสู่การปรับปรุงและพัฒนาเครื่องเงินของ ไทย ซึ่งผลที่ได้น่าจะเป็นการพัฒนาเครื่องเงินของไทยให้มีความหลากหลายในการนำมาใช้ได้มากขึ้น และทำให้ตลาดเครื่องเงินไทยขยายกว้างขวางมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

นโยบายของภาครัฐในปัจจุบันสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพสินค้าเพื่อการ ส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สินค้าโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือที่รู้จักกันทั่วไปใน ชื่อของสินค้า OTOP นับเป็นโอกาสอันดีในแง่ที่ผลิตภัณฑ์เครื่องเงินจะได้มีการพัฒนาเพื่อการ ส่งออกและนำไปสู่การเผยแพร่ให้ต่างประเทศได้รู้จักสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมของไทยใน ลักษณะการนำเข้าสินค้าของไทยในตลาดต่างประเทศ

อาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างระหว่างเครื่องเงินของเชียงใหม่กับญี่ปุ่นคือ การนำมาใช้ซึ่ง พบว่าเครื่องเงินของญี่ปุ่นนั้นถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าของไทย โดยจะเห็นได้จากการ ใช้ในพิธีกรรม เช่น พิธีแต่งงาน พิธีชงชา แล้วยังมีการใช้ในลักษณะที่เป็น ของใช้ในครัวเรือน เช่น จาน ชาม กล่องใส่อาหาร ในชีวิตประจำวันของคนญี่ปุ่น ซึ่งลักษณะการใช้ในครัวเรือนที่ใช้ใส่ อาหารทั้งร้อนและเย็นเพื่อการบริโภคนั้นแตกต่างจากเครื่องเงินเชียงใหม่ เครื่องเงินเชียงใหม่จะใช้ ใส่สิ่งของแห้งมากกว่า ข้อจำกัดดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่น่าจะได้ศึกษาในลักษณะเปรียบเทียบกัน ระหว่างเครื่องเงินเชียงใหม่กับญี่ปุ่น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมภูมิปัญญาการทำหัตถกรรมเครื่องเงินเชียงใหม่และเครื่องเงินญี่ปุ่น
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะ/ภูมิปัญญาการทำเครื่องเงินเชียงใหม่กับเครื่องเงินญี่ปุ่น
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของการทำหัตถกรรมเครื่องเงินเชียงใหม่

1.3 นิยามศัพท์

เครื่องเงิน ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานหมายถึง เครื่องสานที่ทำจากผิวไม้ไผ่ ซึ่งนำมาขีดแล้วทำเป็นโครง ฉาบด้วยรักสมุกหรือรักชาติเพื่อกันน้ำรั้วซึมไทยได้รับวิธีการทำมาจากไทเงิน ซึ่งอยู่ในรัฐฉานของพม่า จึงเรียกเครื่องเงิน

หัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างสรรค์งานหัตถกรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยทั้งทางกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ จากการประดิษฐ์คิดค้นที่กระทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานานร้อยนับพันปี ช่วยให้ผู้เกิดความรู้ความชำนาญและเรียนรู้ในการเลือกสรรวัตถุดิบ เรียนรู้ในการปรับปรุงพัฒนารูปแบบของหัตถกรรมประเภทต่างๆ ให้สามารถสนองประโยชน์ได้ สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่อหัตถกรรมนั้นๆ มีความสมบูรณ์ในการใช้สอยแล้ว ความชำนาญ ความชัดเจนในกรรมวิธีจะช่วยให้ช่างหรือผู้สร้างงานหัตถกรรมประเภทต่างๆ ได้พัฒนาฝีมือให้สูงขึ้นส่งผลให้งานหัตถกรรมมีความงามและมีคุณค่าทางศิลปะ เป็นการพัฒนา “หัตถกรรม” ไปสู่ “ศิลปหัตถกรรม”

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

หัตถกรรมเครื่องเงินเชียงใหม่ บ้านเงิน นันทาราม ตำบลหายยา ชุมชนระแงง อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้านจำหน่ายเครื่องเงินในเขต ถนนเชียงใหม่-สันกำแพง อำเภอสันกำแพง เชียงใหม่ หัตถกรรมเครื่องเงินญี่ปุ่นที่ เกียวโต คามาคุระ ยามานากา วาจิมา และโอกินาวา

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. มหาวิทยาลัยพายัพได้ฐานข้อมูลภูมิปัญญาการทำหัตถกรรมเครื่องเงินเชียงใหม่และเครื่องเงินญี่ปุ่นไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป
2. สามารถนำฐานข้อมูลไปวางแผนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้
3. ได้ทราบปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนากระบวนการผลิตของช่างฝีมือเชียงใหม่เพื่อยกระดับเครื่องเงินเชียงใหม่
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาช่างฝีมือให้สามารถผลิตเครื่องเงินเชียงใหม่ให้มีคุณภาพดีขึ้น

PAYAP UNIVERSITY